

UJ 19/2022 vp - U 26/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rakennusten energiatehokkuudesta (uudelleenlaadittu). Talousvaliokunta, 28.9.2022

Suomen ilmastopaneeli

Jarek Kurnitski, Peter Lund, sihteeristö Sally Weaver

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2022-AK-36400.pdf>

Komission ehdotus direktiiviksi rakennusten energiatehokkuudesta – REPowerEU-ehdotuksen lisäykset

U-jatkokirjeellä eduskunnalle tiedotetaan komission aiemman ehdotuksen käsittelyn etenemisestä ja esitetään valtioneuvoston kanta REPowerEU-ehdotukseen rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muuttamisen osalta. Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin osalta komissio lisää aiempaan ehdotukseensa uuden ehdotuksen aurinkoenergian käytön edistämisestä.

Ehdotuksen mukaan kaikkien uusien rakennusten tulisi olla suunniteltu optimoimaan aurinkoenergian tuotantopotentiaali sijaintipaikan auringon säteilyn perusteella. Tämä mahdollistaisi aurinkoteknologioiden myöhemmän asentamisen kustannustehokkaasti.

Jäsenvaltioiden olisi lisäksi varmistettava sopivien aurinkoenergiajärjestelmien käyttöönotto vuoden 2026 loppuun mennessä uusille julkisille ja kaupallisille rakennuksille sekä vuoden 2027 loppuun mennessä olemassa oleville julkisille ja kaupallisille rakennuksille, koskien näissä rakennustyypeissä yli 250 m²:n rakennuksia. Kaikissa uusissa asuinrakennuksissa aurinkoenergiajärjestelmien käyttöönotto tulisi varmistaa vuoden 2029 loppuun mennessä.

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on määriteltävä ja asetettava julkisesti saataville kansallisella tasolla perusteet näiden velvoitteiden käytännön täytäntöönpanolle ja tietäntyyppisille rakennuksille myönnettäville mahdollisille vapautuksille aurinkoenergiajärjestelmien arvioidun teknisen ja taloudellisen potentiaalin ja tämän velvoitteen piiriin kuuluvien rakennusten ominaisuuksien mukaisesti.

Suomen ilmastopaneelin yleisnäkemykset

Osana laajenevaa energiapohjaa, myös aurinkoenergian käyttöä tulee edistää. Samaan aikaan kun edistetään aurinkoenergiaa, tulee kuitenkin edistää myös vahvasti energiatehokkuutta, jotta asennetusta aurinkoenergiakapasiteetista saadaan täysi hyöty irti. Energiatehokkuuden edistäminen läpi yhteiskunnan ja erityisesti rakennuksissa on tärkeää, jotta vähäpäästöistä energiaa riittää yhteiskunnan tarpeisiin. Rakennettu ympäristö onkin keskeinen sovellusalue aurinkopaneeleille.

Aurinkoenergian lisäämisen vaikutukset energiajärjestelmän vihreään siirtymään ovat lyhyellä aikavälillä maltilliset, mutta osana siirtymää ja jo keskipitkällä aikavälillä ne ovat merkittävä osa energiapalettia. Fingrid arvioi, että Suomessa kuluvan vuosikymmenen kuluessa asennetaan 12 000 MW uutta aurinkosähköä eli noin OL3 tuotannon verran. Aurinkosähkö on hajautettua energiantuotantoa, joka on vähemmän haavoittuvaa ulkoisille uhille, kuin esimerkiksi isot keskitetyt voimalat¹.

¹ Lund, P. 2022. Sähköistämisen vaikutuksia ja mahdollisuuksia Suomen energiajärjestelmässä – skenaariotarkasteluja. Suomen ilmastopaneelin raportti 1/2022

Aurinkovoiman hajautettu tuotanto mahdollistaa myös kuluttajille aktiivisemmän roolin energiamarkkinoilla, sillä ryhtymällä aurinkosähkön kuluttaja-tuottajaksi, kansalainen saa energiapolitiittista valtaa omistamalla itse energian tuotanto- ja joskus myös varastointivälineet².

Ehdotuksen sisältö

Ehdotus on kannatettava erityisesti uusien rakennusten osalta. Se edistää rakennusten päästövähennyksiä ja koko rakennuksen energiatase huomioituna myös rakennusten energiatehokkuutta. Rakennusten aurinkopaneelit vähentävät ostoenergian kulutusta merkittävästi, joten niillä on merkittävä rooli rakennuskannan päästöjen vähentämisessä.

Ehdotettu aikataulu uudisrakentamiseen (2026 julkiselle ja kaupallisille, 2029 asuinrakennuksille) on sopiva, eikä valtioneuvoston kielteinen kanta tähän ole perusteltu. Julkisen sektorin tulee olla edelläkävijä ja näyttää esimerkkiä ympäristöystävällisissä hankinnoissa, kuten hallitusohjelmassakin lukee. Yksityiselle sektorille uudisrakentamisen osalta paneelien asennus on myös jo kannattavaa jo olemassa olevan nollanenergiarakentamisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Jos rajoittaudutaan vain uudisrakentamisen yhteydessä asennettavaan aurinkoenergiakapasiteettiin rakennusten osalta, niin käyttö jää vaatimattomaksi. Olemassa olevat rakennukset kannattaa sisällyttää mukaan, mutta soveltavasti. Siten tavoite vuoden 2027 loppuun mennessä olemassa oleville yli 250 m² kokoisille julkisille ja kaupallisille rakennuksille on tarpeellinen. Kuten valtioneuvosto kannassaan ilmaisee, on aikataulu tähän kuitenkin tiukka. Tulisi harkita, voiko vaatimukseen soveltaa rajattua (esimerkiksi kolmen vuoden) siirtymäaikaa, jotta aurinkopaneelien asennuksen voisi yhdistää muuhun laajamittaiseen korjaukseen. Laajamittaiseen korjaukseen on hyvä kannustaa, jotta energiatehokkuutta edistävät muut korjaustoimet saadaan toteutettua energiatehokkuusdirektiivin mukaisesti. Jos ei ole laajamittaista korjausta suunnitteilla, erillistoimenpiteenä tehtävä asennus voi kuitenkin olla myös järkevä. Määräaikojen porrastusta tulisi kuitenkin harkita, jotta esimerkiksi osaavaa työvoimaa on riittävästi käytettävissä.

Direktiivin implementoinnissa tulee kiinnittää huomiota sovellettavien kohteiden ehtoihin ja asetus tulee olla hyvin määritetty. Asetuksen soveltamisen ehtoja tulisi olla mm. riittävä kattopinta-ala ja kantokyky, mahdollisuus liittää sähköverkkoon ja teknis-taloudellinen kannattavuus. Esimerkiksi Virossa³ on onnistuttu määrittelemään rakennusten energiatehokkuuden asetuksessa toimivat poikkeukset, jolloin aurinkopaneeleja ei tarvitse asentaa. Ne ovat tekninen toteutettavuus ja taloudellinen kannattavuus – jommankumman ehdon täytyessä rakennukselta ei ole vaadittu paneeleja edellyttävä energiatodistuksen A luokkaa vaan on riittänyt B luokan vaatimuksen täyttäminen. Virossa aurinkosähköasennukset ovat lähes nollaenergiavaatimusten kannustamana lähteneet kovaan nousuun. Kun vuonna 2019 oli 2000 aurinkosähköjärjestelmää, 2022 maaliskuussa täyttyi 10 000 raja, eli kolmessa vuodessa määrä viisinkertaistui ja kapasiteetiksi arvioidaan noin 450 MW.

Lopuksi on tärkeää todeta, että jos tätä direktiiviä lähdetään heikentämään, on jossain toisessa REPowerEU-osassa tehtävä kiristäviä toimia. Kaiken kaikkiaan rakennusten oman energiatuotannon edistäminen on tarpeellista sekä EU- että kansalliset tavoitteet huomioiden, eikä Suomen oloissa tätä tähän asti ole tehty tarpeeksi.

² ks. Lipsanen, A., Kivimaa, P. & Leino, M. 2021. Sähköistyvän yhteiskunnan ja energiamurroksen vaikutukset sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Suomen ilmastopaneelin raportti 3/2021

³ Virolaisessa asetuksessa <https://www.riigiteataja.ee/akt/107072020011> on määritetty aurinkopaneelien poikkeukset pykälän 8 kohdissa (1)-(4).